

Vesistöt kestävän vapaa-ajan asumisen voimavarana

Kati Pitkänen

Finnish Lakeland Forum 17.9.2024

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Veden taju

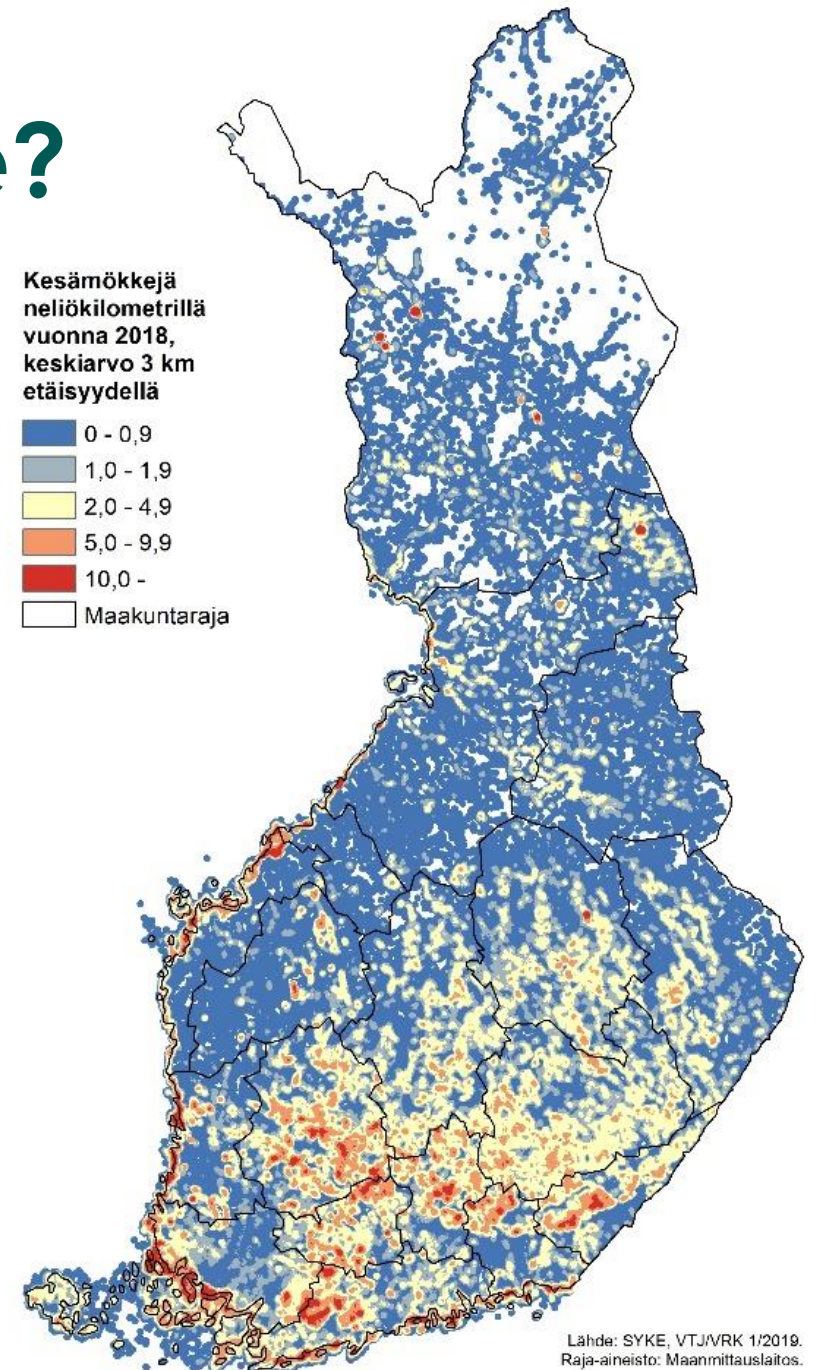
- Suomen Akatemian rahoittama Veden taju –hanke (2022-2026)
- Veden taju –käsite apuna vedelle annettujen merkitysten ymmärtämiseen ja veteen liittyvään vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon
- Sininen, vihreä, valkoinen vesi on meille elinehto, joka luo hyvinvointia, mutta tarvitsee myös huolenpitoa
- Miten vedestä tiedetään, miten vettä käytetään, mitä tunteita se herättää, mitä vesi merkitsee?
- Miten veden taju voisi edistää henkilökohtaista ja yhteistä huolenpitoa vedestä
- Tutkimuskohteena *hydrososiaaliset yhteisöt*: kalastajat, maanviljelijät, metsäammattilaiset, viranomaiset, tutkijat, ”*kaikenlaiset ranta-asukit*”

Mitä vesi merkitsee mökkeilylle?

“Istun terassilla, Saimaa näkyy puitten välistä kallion alapuolelta, edessä mustikan varpuja. Valo siilaantuu, maiseman valo ja väri muuttuu vuodenaikojen ja puiden lehvästöjen mukaan...”

- Kesämökki ja rantasauna suomalaisuuden symbolina
- Vesireitit ja rannan läheisyys olennainen osa mökkikulttuurin syntyä
- Yli 2/3 osaa mökeistä meren, järvien, jokien rannoilla
- Veden laadulla ja virkistysarvolla yhteys kiinteistöjen hintoihin

Motiivit ja aktiviteetit

- Mökkeilyn päämotiivit kautta aikojen luonnonläheisyys sekä arjesta irtaantuminen
- Mökkeily lisää luontoharrastuksiin osallistumista: kävely, soutelu, vesillä liikkuminen, uinti, hiihto, metsän & vesien hoito, harrastusviljely, kalastus, marjastus, sienestys, kasvien keräily, luonnon tarkkailu...

Hyvinvointi- ja terveysvaikutukset

- Mökkeily mahdollistaa suurelle osaa kansasta säännöllisen luontokosketuksen
- Luonnolla monipuolisia vaikutuksia ihmisen psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin
- Vesistöillä yhteys esim. mielialaan ja itsetuntoon
- Mökkeilyllä merkittäviä kansanterveydellisiä vaikutuksia:
  - Ikääntyvien (miesten) toimintakyvyn ylläpitäminen
  - Kaupunkilaisten (lasten ja nuorten) ”portti luontoon”

Mitä mökkeily merkitsee vesistöille?

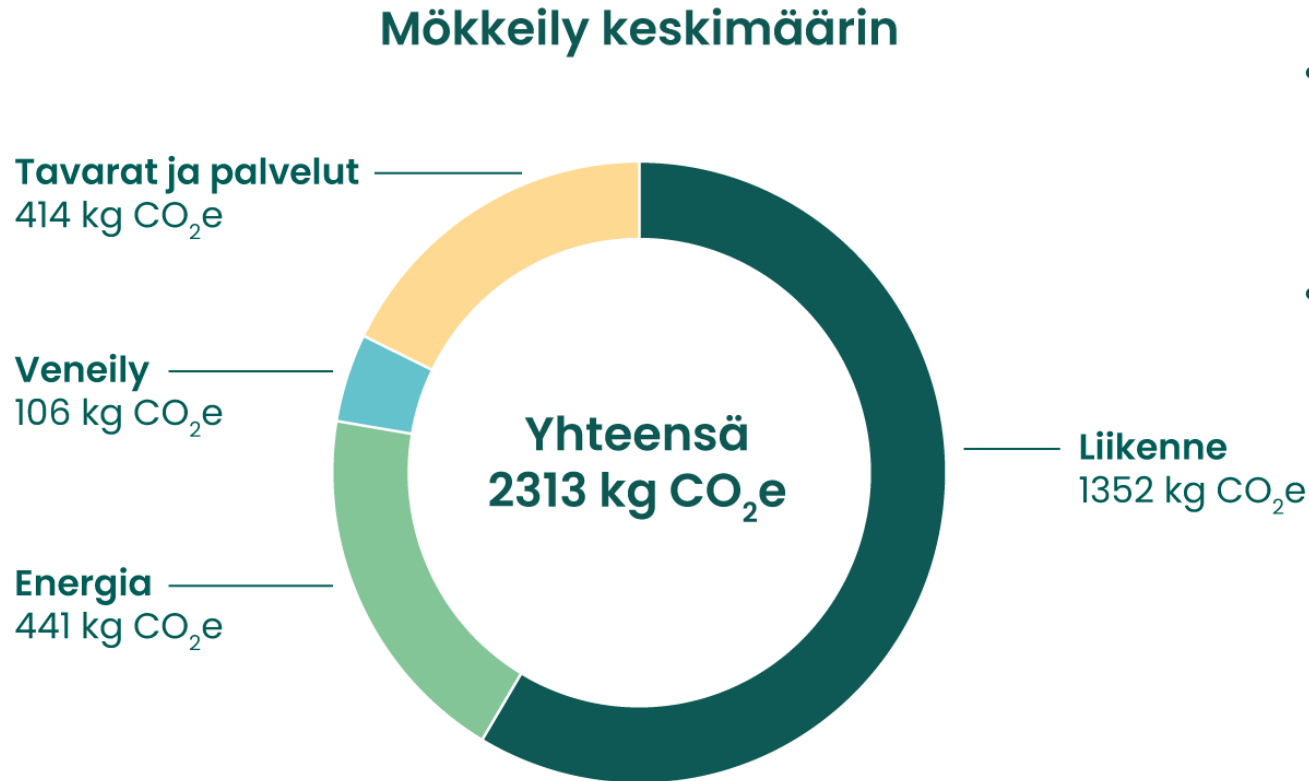
Vapaa-ajan asumisen ympäristövaikutukset

- Paikalliset vaikutukset veden ja ilmanlaatuun, roskaantumiseen, luonnon monimuotoisuuteen, maaperään, rantojen sulkeutumiseen, maisemaan
  - n. 14% kaikesta rakennetusta maa-alasta
  - Yhtä mökkiä kohden n. 180m tie- ja katuverkkoa
- Ilmastovaikutukset

Lähteet: Rannanpää ym. 2022

Mökkeilyn hiilijalanjälki

Lähde: Niemistö ym. 2024

Kuva: Suomen ympäristökeskus

- Mökkeilyn kokonaishiilijalanjälki Suomessa on noin 1,2 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia (Mt CO₂e) (= noin 3 % kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjäljestä vuonna 2021).
- Hiilijalanjälki yhtä mökkiä kohden on keskimäärin 2 313 kg CO₂e.
  - Eniten päästöjä aiheuttavat liikenne (58 %), lämmitys ja sähkönkäyttö (19 %) sekä tavarat ja palvelut (18 %). Veneilyn osuus on pienempi (5 %).

- Jos yhden mökin päästöt jaetaan neljälle käyttäjälle, mökkeilyn osuus mökkeilevän suomalaisen keskimääräisestä hiilijalanjäljestä on 7,5 %

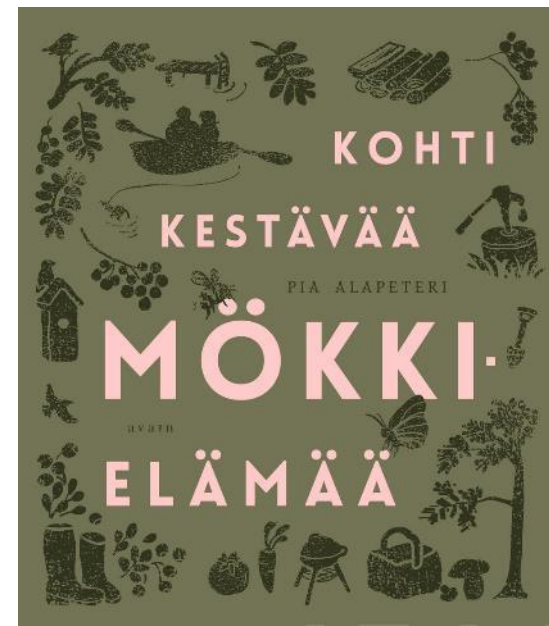
<https://laskurit.hiilineutraalisuomi.fi/mokki/>

Mökkiläiset ekologisina edelläkävijöinä

”Tietenkin Saimaa on aina puhdas. Miten voi olla edes mahdollinen tulevaisuus, että se ei olisi”

- Kiinnostus oman mökkiympäristön tilaan, pitkän ajan tieto ympäristön muutoksista
- Osallistuminen ympäristön hoitoon ja suojelutoimiin sekä kansalaistiedon tuottamiseen
  - esim. Saimaa ilman kaivoksia, vesiensuojeluyhdistykset, Järvi-meriwiki, kestävän mökkeilyn oppaat
- Uusiutuvat energianlähteet, energiatehokkuustoimet, sähköautot
- Mökin kanssa ajattelu (Valkonen 2022): mitä mökki voi opettaa meille ihmisen ja luonnon välisestä yhteiselosta

Vapaa-ajan asuminen ja veden taju

- Veden taju
  - Historia ja kulttuuriset merkitykset
  - Motiivit, henkilökohtainen ja monisukupolvinen paikkakokemus
  - Mökkielämän käytännöt
- Huoli omasta mökkimaisemasta aktivoi pitämään huolta ja hoivaamaan
- Intoa, tunnetta, tietoa ja taitoa
- Monipaikkaisuus voimavarana puhtaan veden ja järviluonnon turvaamiseen tuleville sukupolville

Kiitos!

kati.pitkanen@syke.fi,

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute